

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2022.3.04>
CZU: 37.013

VALORILE PEDAGOGICE CA SURSE ALE DEZVOLTĂRII ATITUDINII NONCONFLICTUALE DIN PERSPECTIVA INTEGRĂRII PROFESIONALE

Ecaterina ȚĂRNĂ,

doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă”

ORCID ID: 0000-0001-5408-9504

Rezumat. *Prezentul articol conține idei despre relevanța valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale și se încadrează în problematica generală a educației vizând sistemul de formare și integrare profesională a cadrelor didactice. Susținem ideea că atitudinea nonconflictuală se dezvoltă prin cunoașterea și recunoașterea valorilor pedagogice (sistemul valori-atitudini), având funcția de vectori orientativi (perspective de integrare profesională), ceea ce pentru studenții pedagogi este o necesitate formativă.*

Cuvinte-cheie: *valori/valori pedagogice; atitudini/dezvoltarea atitudinii; conflictual/nonconflictual; atitudine nonconflictuală; integrare/integrare profesională.*

PEDAGOGICAL VALUES AS SOURCES OF DEVELOPMENT OF THE NONCONFLICTING ATTITUDE FROM THE PERSPECTIVE OF PROFESSIONAL INTEGRATION

Summary. *This article contains ideas about the relevance of pedagogical values as sources of development of the non-conflicting attitude and falls within the general issue of education aimed at the system of training and professional integration of teachers. We support the idea that the non-conflicting attitude develops through the knowledge and recognition of pedagogical values (value-attitude system), having the function of guiding vectors (perspectives of professional integration), which for pedagogical students is a formative necessity.*

Keywords: *values/ pedagogical values; attitudes/attitude development; conflictual/nonconflictual; nonconflictual attitudes; integration/professional integration.*

În prezent, asumarea benevolă și pozitivă pentru rezolvarea conflictului, în scopul de a genera schimbări constructive, este cvasiunanim acceptată, ceea ce în urmă cu câțiva ani era de neînțeles. În astfel de circumstanțe, prezumția că *valorile pedagogice necesită a fi cunoscute și recunoscute de către viitoarele cadre didactice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale* este întemeiată pe ceea ce L. Grünberg numește *experiență axiologică* și care, potrivit autorului, „se observă în fiecare situație” [10, p. 42], mai ales în cele conflictuale în care intervin numeroase discordanțe între valori și atitudini, între mijloace și scopuri, între posibilități și cerințe. În special, această opinie reflectă importanța și interconexiunea noțiunilor fundamentale enunțate, orientându-ne spre ideea că mediul universitar trebuie să constituie pentru viitoarele cadre didactice contextul fundamental al cunoașterii și recunoașterii valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinilor

nonconflictuale, din perspectiva integrării profesionale. Cu certitudine, în situațiile conflictuale fiecare reacționăm spontan și diferit, gata să demonstrăm propria atitudine, deseori nejustificată, deoarece „reacțiile noastre la mediu nu sunt aproape niciodată corecte, pentru că pornesc de la simplificări și generalizări neavenite”, susține M. Rosenberg [16, p. 10], afirmație care include ideea că valorile lipsite de valabilitate (nonvalorile) sunt exprimate prin atitudinile noastre conflictuale, ce ne direcționează spre amenințări, certuri, crize, și, în sfârșit, neintegrare profesională. Evident, interconexiunea dintre *valorile pedagogice și atitudinea nonconflictuală* poate fi observată în procesul selectiv al acțiunilor de rezolvare a conflictelor, deoarece valorile suscită ierarhizarea preferințelor și executarea alegerii, constituind principii pentru deciziile asumate. De exemplu, studenții preferă o anumită strategie de rezolvare a conflictului educațional (confruntare,

colaborare, compromis, evitare, adaptare); manifestă o anumită atitudine (conflictuală sau nonconflictuală), aleg un anumit mod de integrare profesională (activ sau pasiv), compară propria conduită și conduita altor persoane (pozitivă sau negativă) etc. Avem, prin urmare, de-a face cu o *selecție a valorilor pedagogice ca surse de bază în dezvoltarea atitudinii nonconflictuale*, care vor suscita o preferință a studentului pentru rezolvarea constructivă a conflictelor, ceea ce va influența pozitiv procesul de integrare profesională. În această ordine de idei, demersul nostru suscită modificări în programele de studii vizând domeniul de formare profesională a pedagogilor, optând pentru trecerea de la achiziționarea cunoștințelor teoretice la formarea competențelor practice, adică a învăța pentru a acționa pozitiv.

Teorii și metode

În acest cadru analitic, considerăm important să menționăm că trăim într-un timp al înnoirilor conceptuale majore, iar când ne referim la noțiunile *valorii pedagogice, atitudine nonconflictuală, integrare profesională* este nevoie să conștientizăm semnificația interacțiunilor noționale în „formarea unei conștiințe axiologice la studenții pedagogi”, considerațiune consemnată de G. Albu și V.M. Cojocaru [1], M. Boza [4], T. Callo [5], A. Chircev [6], C. Cucuș [7], A. Gavreliuc [9], L. Cuznețov [8], M. Hadîrcă [11], N. Silistraru [18] etc., confirmând că această interacțiune este directă, cuprinzând standarde de comportament așteptate de la viitoarele cadre didactice.

Fiind obiectul unor studii și cercetări în psihologia socială în anii 1918-1920, W. Thomas și Fl. Znaniecki constată o interdependență funcțională între valori și atitudini, precizând că „pentru fiecare atitudine există și o valoare corespunzătoare; prima este reversul celei de a doua, și invers” [apud 6, p.37]. Ulterior, în 1941, aceeași părere este împărtășită și de cercetătorul român A. Chircev, precizând că „atitudinile nu se manifestă în vid, ci întotdeauna sunt în legătură cu unele valori din mediu [6, p. 38]. De asemenea, analiza *valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale din perspectiva integrării profesionale* aduce în prim-plan punctul de vedere al autorului E. Sperantia care consideră: „Acolo unde se proclamă o valoare putem fi siguri, în tot cazul, că se deschide o perspectivă de acțiune” [19, p. 327]. Prin urmare, *cunoașterea și recunoașterea valorilor* trebuie înțeleasă ca „o formă de atitudine pusă în practică”, după cum precizează A. Hugli și P. Lubcke, făcând referință la H. Rickert (1863-1936), care a subliniat că acest proces se realizează

„atunci când înțelegem teoria cunoașterii ca știință despre valorile teoretice” [12, p. 23].

Raționamentele expuse au ca suport științific definiția propusă de Bogardus (1933), care a menționat *existența interconexiunii specifice dintre valori și atitudini*, precum și faptul că o *atitudine poate fi conflictuală sau nonconflictuală* din moment ce ea reflectă „o tendință pro sau contra față de un element din mediu, care devine, astfel, o valoare pozitivă sau negativă, deoarece o atitudine are semnificație numai în relație cu anumite valori” [apud 13]. De exemplu, studentul pedagog poate declara că în rezolvarea conflictelor este călăuzit de anumite valori, însă ulterior decide să se comporte conform intereselor imediate, mai mult decât atât, găsind o scuză pentru decizia aleasă, ceea ce justifică introducerea unei „evaluări a credințelor și valorilor ca un criteriu de admitere pentru specialitățile pedagogice” (teste de clarificare a valorilor), propunere lansată de J. Raths [15, p. 4], susținută de L. Vlăsceanu [22, p. 123], G. Albu și V. M. Cojocaru [1, p. 134], la care aderăm și noi.

Bazându-ne pe cercetările enunțate, dar și pe o amplă analiză a realității educației universitare, demn de precizat este faptul că studenții pedagogi trebuie să dobândească prin învățare sistematică abilități de *cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale, demonstrând o nouă atitudine față de posibilele conflicte educaționale din perspectiva integrării profesionale*. La cele enunțate reliefăm drept argument convingător și opinia lansată de E. Păun [14, p.17]: „Absența dimensiunii valorice a educației școlare este un simptom esențial al maladii școlii, focalizată predominant pe obiective cognitive și profesionale”. Toate cele menționate conduc spre *importanța dezvoltării atitudinii nonconflictuale*, insistând asupra eficienței activităților educaționale orientate spre cunoașterea și recunoașterea valorilor pedagogice, în scopul dezvoltării atitudinii nonconflictuale pentru stabilirea perspectivelor de integrare profesională, fiind obiective prioritare în formarea profesională inițială a studenților pedagogi, justificând necesitatea unei abordări extinse în contextul noilor cerințe educaționale. Prin urmare, o direcționare formativă tridimensională axată pe 1) *cunoașterea valorilor pedagogice* (dimensiune teoretică); 2) *recunoașterea valorilor pedagogice* (dimensiune pragmatică) și 3) *dezvoltarea atitudinii nonconflictuale din perspectiva integrării profesionale* (dimensiune aplicativă) va predispuce ca-

drele didactice debutante să reacționeze pozitiv, de exemplu, față de un elev conflictual sau cu diverse tulburări comportamentale. În consens cu cele relatate mai sus, susținem ideea că valorile pe care le interiorizăm sunt în corelație cu atitudinile noastre, iar modul de cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ne orientează spre importanța implicării cadrelor didactice universitare în dezvoltarea atitudinilor nonconflictuale la studenții pedagogi ca o necesitate primordială în actualul context conflictual de integrare profesională. Menționăm că *problematika metodologiei cunoașterii și recunoașterii valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale* a fost mult mai puțin studiată. Acest fapt este confirmat de autorii G. Albu, V. M. Cojocaru [1], E. Păun [14], E. Stan [20], C. Ulrich [21], L. Vlăsceanu [22]. Prin urmare, există riscul ca viitoarele cadre didactice să fie formate profesional „predominant cantitativ și mai puțin calitativ” [1, p. 133]. În astfel de condiții, credem că studenții pedagogi vor „vedea școlile ca pe niște fabrici, iar copiii vor fi tratați ca niște produse, ca mărfuri, ca niște roțițe ale unei mașini” [ibidem, p. 43]. Judecând după acest adevăr, educația universitară trebuie să fie tot mai mult preocupată de calitatea formării cadrelor didactice, în contextul în care traversăm o perioadă extrem de bulversată și conflictuală. În cazul valorilor pedagogice, este nevoie de o cunoaștere mult mai amplă în vederea dezvoltării atitudinii nonconflictuale, o cunoaștere care să depășească aspectele de suprafață ale comportamentului. Iată de ce activitățile teoretico-practice de cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale trebuie să fie parte integrantă a programelor de formare inițială, pentru a sprijini eforturile studenților pedagogi în trasarea perspectivelor de integrare profesională.

Apreciind contribuția lui G. Albu și V. M. Cojocariu vizând „universul valoric al profesorului ca sisteme articulate de repere și principii, transmise și învățate, asimilate și interiorizate prin educație” [1, p. 37], devine evident faptul de a înțelege valorile pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale din perspectiva integrării profesionale, deoarece valorile sunt categorii apriorice, de natură nonempirică, având fundamente morale care operează în registrul dezirabilului, pe când „atitudinile în permanență se definesc printr-o raportare la anumite valori, în funcție de care se realizează o anumită selectivitate a relațiilor și reacțiilor com-

portamentale”, menționează T. Callo [5, p. 59]. În viziunea noastră, pentru a susține că *un student are dezvoltată atitudinea nonconflictuală*, este necesar să analizăm atât *cunoașterea și recunoașterea valorilor pedagogice de către student*, cât și *exprimarea atitudinii* (conflictuale sau nonconflictuale) *față de conflicte într-o diversitate de situații incerte*. Prin urmare, avem de-a face cu un proces dinamic de selecție a valorilor pedagogice la care aderă studentul în procesul formării profesionale, adică un proces de *cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale*, care generează ca finalitate atât deschiderea relațională, cât și abilități de rezolvare constructivă a conflictelor ca perspective de integrare profesională.

Cercetări și rezultate

Cercetările efectuate în anii de studii 2016-2019, pe un lot experimental de 826 de studenți pedagogi, ciclul I, anii de studii 3 și 4, de la *facultățile Științe ale Educației și Informatică, Filologie și Istorie, Istorie și Geografie, Limbi și Literaturi Străine* (UPSC), ne-au permis să obținem informații reale vizând opinia respondenților despre *valorile pedagogice ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale*. Prezentăm în continuare analiza rezultatelor obținute după aplicarea **chestionarului 1** *Evaluarea opiniilor studenților pedagogi privind valorile pedagogice ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale*. Rezultatele sintetizate au fost estimate conform următoarelor niveluri: *nivel înalt* (90-100 puncte) – cunoaște și definește corect conceptele, răspunsul este științific corect, autentic, original și coerent; *nivel mediu* (70-90 puncte) – definirea conține unele inexactități, răspunsurile conțin unele imprecizii, sunt incoerente și lipsite de relevanță științifică; *nivel scăzut* (50-70 puncte) – nu cunoaște și nu poate defini conceptele, explicația lipsește sau este copiată din internet, răspunsul nu corespunde cu întrebarea propusă.

Precizăm că o analiză globală a răspunsurilor oferite de studenții implicați în experimentul-pilot ne-a condus spre următoarele deducții: majoritatea celor chestionați dețin anumite cunoștințe, dar și diverse curențe în definirea conceptelor enunțate. Spre exemplu, prin *atitudine nonconflictuală* studenții înțeleg: *când nu ești violent, când nu te certă; când eviți conflictul; când eviți confruntările; când îți menții poziția și demonstrezi că tu ai dreptate; când ești convins că ai dreptate, când te înțelegi cu toată lumea și ești calm* etc. De asemenea, tot în catego-

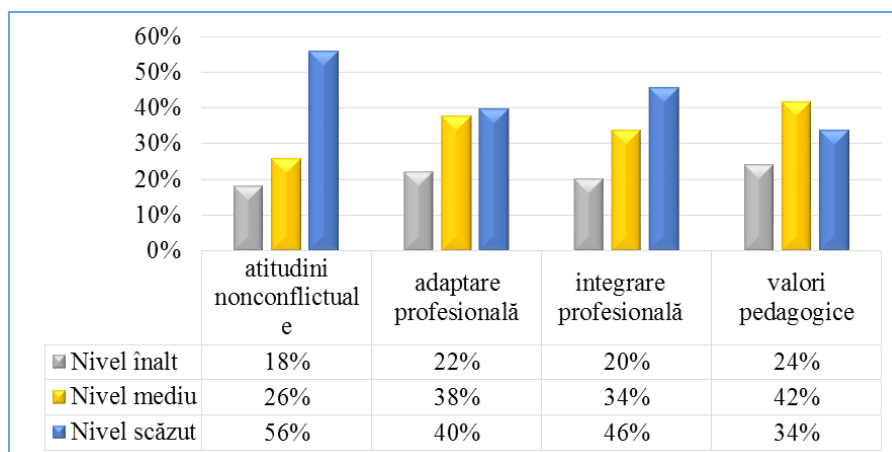

Figura 1. Nivelul de cunoaștere a noțiunilor

ria cu *nivel scăzut* au fost incluși studenții care nu au avut nici un răspuns. Având în vedere caracterul inevitabil al conflictelor în perioada de integrare profesională, cunoașterea incorectă atribuită conceptelor enunțate impun, de la sine, o manifestare a atitudinii conflictuale, deoarece prin *evitarea sau ignorarea conflictului*, studentul nu se integrează, ci ajunge la escaladarea conflictului, fapt care nu-l ajută în trasarea perspectivelor de integrare, ci îl conduce spre neintegrare profesională. Studenții care cred că *evitarea sau absența conflictului poate însemna atitudine nonconflictuală*, de fapt, nu conștientizează că în mediul educațional există și vor exista conflicte, iar ei trebuie să-și asume *responsabilitatea să le rezolve constructiv și nu să le ignore sau să le evite*.

Analizând rezultatele prezentate în tabelul 1, precum și observațiile din cadrul experimentului pilot, deducem că viitoarele cadre didactice nu au un set comun de valori pedagogice care trebuie să constituie profilul moral al cadrului didactic. În această ordine de idei, trebuie să precizăm că pentru itemii care necesită o ierarhizare a opțiunilor a fost stabilit următorul scor: 3 puncte pentru rangul I; 2 puncte pentru rangul II; 3 puncte pentru rangul III.

Rezultatele obținute pentru fiecare rang evidențiază faptul că studenții pedagogi au nominalizat valorile pe care le consideră demne de urmat în cariera profesională. Comparând distribuția valorilor pedagogice identificate după rang – I, II și III, observăm că valoarea de rangul I considerată de respondenți ca cea mai importantă în profilul moral al

Tabelul 1. Frecvența valorilor pedagogice considerate de studenți importante pentru profilul moral al cadrului didactic

Rangul I		Rangul II		Rangul III	
Moralitate	30%	Responsabilitate	27%	Sinceritate	25%
Adevăr	28%	Empatie	24%	Dragoste de copii	23%
Cinste	16%	Hărnicie	16%	Interes profesional	19%
Dreptate	12%	Fericire	12%	Seriozitate	15%
Binele	8%	Înțelepciune	9%	Ambiție	10%
Comunicare	4%	Cunoștințe	8%	Corectitudine	5%
Toleranța	2%	Profesionalism	4%	Respect	3%

*cadrelor didactice este moralitatea (30%), urmată de adevăr (28%) și cinste (16%). Deci, valorile identificate de studenții pedagogi sunt predominant morale și în acord cu asumarea rolului pe care îl vor avea (comunicare – 14%, cunoștințe – 8%, profesionalism – 4%). Observăm și unele accente de tip comportamental – hărnicia (16%), dragostea de copii (23%), seriozitatea (15%), dar și unele așteptări personale – fericire (12%), respect (3%), ceea ce denotă expectanțe pozitive generalizate, constituind esența valorii așteptate. Trebuie să subliniem că valorile enunțate sunt importante și de mare impact moral în relaționarea cu elevul, însă nu au fost nominalizate valori profesionale ca integritatea profesională sau tactul pedagogic. Comparând cu rezultatele reprezentate în figura 1, observăm că studenții chestionați au definit conceptul valori pedagogice conform următoarelor niveluri: nivel înalt – 24%; nivel mediu – 42%; nivel scăzut – 34%. Evidențiem că 34% dintre studenții chestionați au anumite lacune, manifestând superficialitate în formularea răspunsului, de exemplu, făcând referințe doar la *predare foarte bună, nivel înalt de cunoaștere a materiei predate, performanțe personale deosebite, arta de a transmite cunoștințe etc.*, ceea ce este definitoriu pentru profesionalism (cunoștințe generale și de specialitate), alții au inclus în definirea conceptului valori pedagogice o corelație între *stăpânirea de sine și răbdarea față de elevii obraznici*. De asemenea, unii respondenți au făcut o legătură dintre valorile morale (onesti-*

tate, responsabilitate, bunăvoință, politețe), valori sociale (dreptate, egalitate) și înțelegerea față de cei care nu învață bine.

Analizând răspunsurile studenților (tabelul 2), observăm că aceștia au nominalizat diverse valori pedagogice în baza cărora se dezvoltă atitudinea nonconflictuală, de exemplu, acordând prioritate valorilor general umane: *bunătate (27%), iertare (24%), prietenie (16%), adevăr (9%), nonviolență (6%), dreptate (4%)*, ceea ce înseamnă că studenții pedagogi posedă un set de valori orientat mai mult pe dimensiunea moralității. Nu există nici o îndoială că acești studenți vor avea o atitudine nonconflictuală doar în unele situații, astfel, diminuând conflictele, fără a le rezolva constructiv. De exemplu, un pedagog care este în același timp și prieten cu elevul său poate ezita între a acorda o notă insuficientă, dar meritată, manifestând o *incorectitudine profesională*, ceea ce demonstrează *nerespectarea corectitudinii profesionale ca valoare pedagogică*, afectând relația dintre colegi și impulsionând spre situații conflictuale în clasă. Aceasta nu înseamnă că nu poate exista o prietenie între profesor și elev determinată de statutul și rolul fiecăruia, doar că o astfel de relație suscită *cunoașterea și recunoașterea corectitudinii profesionale ca valoare pedagogică, demonstrând atitudine nonconflictuală față de elevul considerat prieten și față de clasă, fără a neglija meritocrația*. Remarcăm că studenții au identificat *nonviolența (6%) ca valoare pedagogică de prim*

Tabelul 2. Frecvența valorilor pedagogice considerate de studenți surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale

Rangul I		Rangul II		Rangul III	
Bunătate	27%	Cinste	23%	Performanțe	25%
Iertare	24%	Iubire	21%	Curaj	22%
Prietenie	16%	Educație	16%	Sinceritate	17%
Ordine	14%	Înțelegere	15%	Empatie	14%
Adevăr	9%	Comunicare	13%	Amabilitate	12%
Nonviolență	6%	Competențe	7%	Toleranță	6%
Dreptate	4%	Profesionalism	5%	Exigență	4%

rang în dezvoltarea atitudinii nonconflictuale. Credem că această alegere demonstrează mai mult *dorința lor de avea o atitudine nonconflictuală*, deoarece nonviolența presupune *abținerea de la orice act de violență*, pe când nonconflictualitatea presupune rezolvarea constructivă a conflictului până a se ajunge la escaladarea acestuia, până la scăparea de sub control și la apariția manifestărilor violente.

Pentru obținerea unui tablou de analiză deductivă, am recurs la interpretarea comparativă a răspunsurilor specificate de studenți (figura 2), expunând rezultatele conform modului în care se succed, ceea ce asigură o interpretare logică a problematicii conflictelor din mediul educațional, dar și o prelucrare obiectivă a răspunsurilor cu viziune comprehensivă asupra conceptelor vizate pe dimensiunea trinomului: *valori pedagogice–dezvoltarea atitudinii nonconflictuale–perspective de integrare profesională*.

Analiza rezultatelor demonstrează că 82% dintre studenții chestionați au avut parte de relații defectuoase, fiind un fenomen prezent în mediul educațional și generând numeroase conflicte. Prin urmare, nu putem să nu menționăm că majoritatea conflictelor în mediul educațional pot fi observate anume în procesul relaționării, dar mai ales când relația este anevoioasă. Exemple prezentate de studenți în rubrica „Precizări și concluzii personale”: *anunțarea notelor în public și compararea elevilor, etichetarea elevilor, afișarea momentelor de mânie, supărare, recurgerea la bârfe, instigarea la ură și invidie prin stimularea concurenței* etc. Pentru 80% dintre studenți *atitudinea a fost cauza conflictului*, precizând că s-au simțit victime ale conflictului când profesori

au avut „o atitudine conflictuală”, având o reacție ostilă, distructivă în raport cu ei, fiind „criticați distructiv în public”, „învinovați fără argumente”, „pedepsiți pe nedreptate, umiliți, jigniți, subapreciați” etc. Dezvoltarea atitudinii corecte față de conflict, pe care noi o numim *atitudine nonconflictuală*, presupune modelarea unei poziții deschise în relaționare, prin care rezolvarea constructivă a conflictului semnifică *lichidarea lui prin metode analitice, care presupun accederea la rădăcina problemei și obținerea unui rezultat care este văzut de ambele părți ca fiind o soluție permanentă a problemei*. Optăm pentru sintagma *rezolvare constructivă a conflictului* în locul celor de *lichidare, management, soluționare, evitare, încheiere, stingere, eliminare* care recomandă rezolvarea conflictului de moment. Credem că o posibilă explicație a rezultatelor respective ține de faptul că studenții pedagogi nu au avut un curs de „Conflictologie” și nu cunosc strategiile constructive de rezolvare a conflictelor, fapt constatat, deoarece doar 8% dintre respondenți au optat pentru modul constructiv de rezolvare a conflictelor. În acest context, este definitoriu că 100% dintre studenții chestionați au considerat că trebuie să cunoască strategiile de rezolvare și au optat pentru implementarea cursului „Conflictologie”. În special, trebuie să menționăm că analiza interpretativă și deductivă a răspunsurilor globale specificate de studenții chestionați în rubrica „Precizări și concluzii personale” demonstrează o slabă cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale a studenților, ceea ce nu va facilita trasarea perspectivelor de integrare profesională.

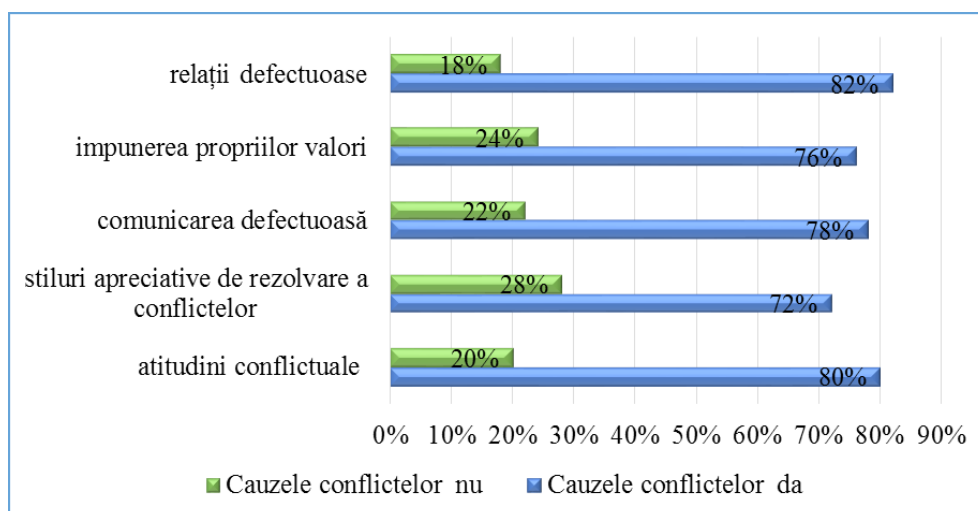

Figura 2. Frecvența cauzelor conflictelor din mediul educațional

Concluzii și recomandări

Menționăm că studenții chestionați au identificat *valorile pedagogice considerate surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale* în funcție de convingerile pe care le au din experiența lor școlară și universitară, în corelație cu exprimarea atitudinală în rezolvarea conflictelor și integrarea profesională, însă fără a le raporta la cerințele deontologice necesare viitoarelor cadre didactice prevăzute în *Codul de etică al cadrului didactic*. Iată de ce, în viziunea noastră, nu a fost nominalizat nici într-un caz *integritatea, responsabilitatea, corectitudinea, tactul pedagogic ca valori pedagogice*, care includ aspecte ce antrenează dezvoltarea atitudinii nonconflictuale, de exemplu, atunci când va trebui să demonstreze corectitudine și control emoțional în situații incerte, punând accent pe profesionalism pentru calitatea relațiilor dintre profesori și elevi/colegi/administrație/părinți. Una dintre soluțiile pe care le propunem ține de o revizuire completă a unităților de conținut la *Etica pedagogică*, ceea ce va spori atât nivelul de cu-

noaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice ca surse ale dezvoltării atitudinii nonconflictuale, cât și gradul de sensibilizare a studenților față de problemele morale existente într-o lume bulversată de conflicte și războaie, o lume unde deseori se uită de semnificația valorilor. Remarcăm, în mod special, că pentru studenții pedagogi postulatele curentului postmodernist în educație suscită apropierea de realitatea unei școlii dinamice, deschise spre schimbări, o școală plină de contradicții și disfuncții, un mediu profesional cu grad redus de previzibilitate. O altă soluție pe care o propunem ține de introducerea în *Planul de studii* (domeniul de formare profesională inițială *Științe ale Educației*) a cursului universitar *Conflictologie*. În final, generalizând ideile expuse, menționăm că dezvoltarea atitudinii nonconflictuale este un proces care se realizează prin antrenarea studenților în activități teoretico-practice de cunoaștere și recunoaștere a valorilor pedagogice, formându-le o modalitate relativ constantă de raportare pozitivă reflectată ca funcționalitate din perspectiva integrării profesionale.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ALBU G., COJOCARU V.M. *Universul Valoric al profesorului*. Iași: Institutul European, 2019..
2. ANDREI P. *Filosofia valorii*. București: Fundația Regele Mihai I, 1945.
3. ANDRIȚCHI, V. *Valorile – sistem de referință al cadrelor didactice în activitatea și dezvoltarea profesională*. In: *Univers Pedagogic*, 2018, nr. 2(58), pp.3-11.
4. BOZA M. *Atitudinile sociale și schimbarea lor*. Iași: Polirom, 2010.
5. CALLO T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Chișinău: Litera, 2014.
6. CHIRCEV A. *Psihologia atitudinilor sociale. Cu privire specială la români*. Sibiu: Editura Institutului de Psihologie al Universității din Cluj, 1941.
7. CUCOȘ, C. *Pedagogie și axiologie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
8. CUZNEȚOV L. *Educație prin optim axiologic. Teorie și practică*. Chișinău: Tipografia UPS „I. Creangă”, 2010.
9. GAVRELIUC, A. *Psihologia interculturală: repere teoretice și diagnoze românești*. Iași: Polirom, 2011.
10. GRÜNBERG L. *Axiologia și condiția umană*. București: Politica, 1972.
11. HADÎRCĂ M. *Educația și criza de valori*. In: *Didactica Pro*, nr.3 (60), 2010, pp. 2-6.
12. HUGLI A., LUBCKE, P. *Filosofia în secolul XX*. București: All Educațional, 2003.
13. ILUȚ P. *Psihologie socială și sociopsihologie*. Iași: Polirom, 2009.
14. PĂUN E. *Pedagogie. Provocări și dileme privind școala și profesia didactică*. Iași: Polirom, 2017.

15. RATHS J. *Teachers' Beliefs and Teaching Beliefs*. In: *Early Childhood Research & Practice*. Nr. 1. Vol.3. 2001.
16. ROSENBERG, M. *Comunicarea nonviolentă*. Chișinău: Editura Epigraf, 2005.
17. SEVILIA J. *Corectitudinea morală. Căutăm cu disperare valori*. București: Humanitas, 2009.
18. SILISTRARU N. *Valori ale educației moderne*. Chișinău: IȘE, 2006.
19. SPERANTIA E. *Mic tratat despre valori*. Cluj, 1942.
20. STAN E. *Pedagogia postmodernă*. Iași: Institutul European, 2004.
21. ULRICH C. *Postmodernism și educație*. București: EDP, 2007.
22. VLĂSCEANU L. *Educație și putere. Sau despre educația pe care nu o avem*. Iași: Polirom, 2019.